

Burgerkracht in Kralingen Crooswijk

Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO) en Burgerkracht

Aan de basis van deze uitwerking liggen de wettelijke taken uit de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo). De Wmo is een participatiewet. Het gaat ook over meedoen als vrijwilliger in je buurt, over vitale ouderen die hun ervaring en kennis inzetten voor anderen. Anders gezegd: het gaat erom dat mensen op alle fronten in de samenleving als volwaardige en actieve burgers kunnen meedoen.

In de Wmo staat dat (deel)gemeenten de taak hebben om maatschappelijke ondersteuning voor hun burgers te regelen. Het kernbegrip hierin is het compensatiebeginsel. Doel is dat mensen zo veel en zo lang mogelijk zelfstandig kunnen functioneren. Als een burger niet in staat is om deel te nemen aan de maatschappij, is de (deel)gemeente verplicht hem zodanig te compenseren, dat hij (weer) wel mee kan doen.

De (deel)gemeente kan zelf bepalen op welke manier zij dit doet. Wel moedigt het Rijk de (deel)gemeenten aan om de compensatieplicht verder vorm te geven volgens het kantelingsprincipe. Dit principe gaat ervan uit dat, als mensen niet volwaardig deelnemen aan de maatschappij, er in eerste instantie wordt gekeken naar de eigen kracht van de burger. Wat kan hij zelf doen om wel volwaardig deel te nemen? Heeft hij daarbij de hulp van zijn sociale omgeving nodig en kan hij daar een beroep op doen? Wat is nodig om dit netwerk te versterken? Pas daarna wordt gekeken of er, al dan niet tijdelijk, aanvullende voorzieningen nodig zijn.

Vertrekpunt is de eigen kracht van burgers of wel burgerkracht.

Versterken eigen kracht en burgerkracht

Burgerkracht wordt ook wel eigen kracht, zelfsturing of empowerment genoemd. In brede zin wordt onder burgerkracht verstaan het versterken van de eigen regie van inwoners, het bevorderen van de eigen kracht en het eigen initiatief van de samenleving en inwoners en het opheffen van belemmeringen voor het benutten van burgerkracht. Burgers nemen de regie (weer) in eigen handen, de burger staat weer centraal. Burgers streven meer naar een doe-het-zelf samenleving, minder een klant en consument zijn, meer eigenaar. Burgerkracht kan worden aangewend door burgers die hun invloed op een duurzame samenleving willen vergroten.

Burgerkracht in Kralingen Crooswijk

Eigen kracht en burgerkracht vormen de komende jaren een belangrijke pijler van ons sociaal beleid. Wij willen een beroep doen op de eigen kracht en de eigen verantwoordelijkheid van onze bewoners voor het eigen welzijn en de eigen leefomgeving. Wij verstaan onder burgerkracht de kracht van bewoners om op eigen initiatief, maar zo nodig met ondersteuning van de deelgemeente en professionals in de wijk, zelf sociale en maatschappelijke problemen aan te pakken en daarmee een bijdrage te leveren aan de sociale samenhang in onze deelgemeente. Kortom iets voor elkaar over hebben, iets voor elkaar doen, al dan niet georganiseerd. Bewoners zijn niet zozeer consument of toeschouwer, maar ook co-creator van de maatschappelijke ondersteuning. Behalve initiatieven van onze bewoners en deelname aan vrijwilligerswerk, verwachten we ook wederkerigheid. Wie ondersteuning krijgt kan ook iets terug doen voor een andere bewoner, de eigen woonomgeving of de samenleving.

Uitgangspunt hierbij is dat iedereen ertoe doet en meedoet in de samenleving. Door naar school te gaan, te werken, iets voor de buurt en voor elkaar te doen, vrijwilligerswerk of mantelzorg. Iedereen heeft kwaliteiten en talenten en iemand kan altijd meer dan hij denkt of wij denken. Ook ten aanzien van het oplossen van de eigen problemen en het verkrijgen en behouden van regie over het eigen leven. Maar wij zullen niet wegstappen wanneer het even niet gaat en iemand er niet zelf uitkomt. Wij zullen blijven inzetten op een krachtige sociale infrastructuur waarin wordt samengewerkt door deelgemeente, (gesubsidieerde) instellingen en bewoners, maar altijd gericht op het versterken van de eigen kracht van bewoners.

Uitgangspunt is dat eerst de eigen mogelijkheden worden benut voordat professionele ondersteuning gezocht wordt. Voor betrokken professionals zal dit uitgangspunt ook gelden. Zij doen dit door te helpen oplossingen te zoeken in de eigen woonomgeving of in het eigen netwerk van bewoners voordat zij verdere professionele hulp inschakelen.

Daarnaast moeten wij vertrouwen geven aan bewoners en initiatieven van bewoners. Dit geldt niet alleen voor welzijn en zorg, maar ook voor de andere deelgemeentelijke beleidsvelden (veilig, economie, fysiek).

Schaalniveau is de wijken

Voor het versterken van de burgerkracht kiezen we voor het niveau van de wijk: de wijk als vindplaats van probleem maar ook van oplossing. Wijkbewoners zijn vaak bereid zich in te zetten in hun eigen buurt; meestal doen ze dit niet vanzelf, maar wel als er een appèl op hen wordt gedaan, als ze gewezen worden op hun meerwaarde in deze. Om burgerkracht in de wijken te versterken zullen we bewoners moeten bewegen om zich (meer) maatschappelijk in te zetten (dan ze al doen) en om medebewoners die dat nodig hebben mee te laten doen aan de activiteiten die er zijn. Hiervoor zullen we de reeds aanwezige netwerk- en participatiestructuur in de wijken benutten.

Rol deelgemeente en omgang met het veld

Om burgerkracht in onze wijken te kunnen versterken, vraagt van iedereen, van onze burgers, van het maatschappelijk middenveld, van professionals maar zeker ook van de deelgemeente een andere invulling van zijn rol.

- De bewoners: staan centraal: zij hebben de regie, zowel individueel als in de verschillende rollen en sociale contexten (gezin, werk, vereniging). De professional moet een stapje terug zetten: laat de bewoners doen wat ze kunnen en ondersteun de informele inzet van mensen voor elkaar.
- De professionals: stimuleren dus het eigen initiatief van bewoners, informeren, verbinden, adviseren en bouwen de eigen kracht van de burger uit. Een nieuwe rol met nieuwe taken.
- De organisaties: zullen een andere houding en cultuur, en nieuwe taken en producten moeten ontwikkelen. Het welzijnswerk moet aansluiten op de vraag van bewoners en meer resultaatgericht werken.
- De deelgemeente: is als eerste aan zet, door de vraag te verhelderen, ruimte te bieden, meer aan bewoners zelf over te laten en samenwerking met instellingen hierop te richten. De nadruk komt te liggen op samenwerking in de uitvoering. Ruimte voor onze bewoners is hierbij belangrijk. Wij gaan er voor zorgen dat mensen kunnen participeren door een adequaat voorzieningenniveau. Voor wie dat nodig heeft, zijn er verschillende vormen van ondersteuning beschikbaar. Niet zorgen voor maar zorgen dat wordt het uitgangspunt.

Loslaten betekent ook dat bewonersinitiatief (deels) in de plaats komt van huidige professioneel aanbod. Bewoners kunnen het vaak even goed of zelfs beter. Ze weten beter wat er speelt in hun wijk omdat ze er wonen en niet alleen van 9 tot 5 aanwezig zijn. Een neveneffect is dat mensen door activiteiten te ondernemen meer zelfvertrouwen krijgen, vaardigheden leren en netwerken opbouwen, allemaal zeer nuttig om ook op andere vlakken actiever te worden.

Wat willen we bereiken

De komende tijd zullen we meer dan voorheen proberen aan te sluiten bij de 'echte' ondersteuningsvraag van onze inwoners. We nemen afstand van het aanbodgericht honoreren van de vraag naar voorzieningen. In plaats daarvan leggen we de nadruk op het zelforganiserend vermogen van onze bewoners. We zetten in op maatschappelijke steunsystemen van informele zorg en collectieve voorzieningen, waardoor de behoefte aan hulp door beroepskrachten afneemt.

Met betrekking tot het versterken van burgerkracht zien wij dan ook als de kerntaak van de deelgemeente **“het stimuleren en faciliteren van informele netwerken van en voor bewoners”**. Het is van belang dat zowel deelgemeente maar ook onze professionele organisaties terugtreden en echt gaan handelen vanuit de overtuiging dat heel veel bewoners zich echt kunnen en willen inzetten voor hun eigen leefomgeving. We moeten daarvoor vooral ruimte scheppen, en daar waar nodig faciliteren en stimuleren. De eigen kracht van mensen en hun zelforganiserend vermogen moeten centraal komen te staan en waar noodzakelijk worden ondersteund. Dat betekent dat de mogelijkheden van mensen en de inzet van sociale- en buurtgerichte netwerken aangesproken moeten worden.

Wij streven naar een optimale ondersteuning van bewoners (groepen) en formuleren hiervoor de volgende doelstellingen:

1. Het stimuleren van de eigen kracht van bewoners

Wat iemand wél kan, vinden wij belangrijker dan wat hij of zij niet kan. We streven ernaar dat zo veel mogelijk mensen op eigen kracht kunnen meedoen. Waar nodig investeren wij gericht in het vergroten van die eigen kracht, de zelfontplooiing en zelfredzaamheid

2. Het versterken van actief burgerschap in sociale netwerken

Veel bewoners helpen al een handje mee en maken deel uit van een netwerk, al dan niet als vrijwilliger of mantelzorger. We waarderen deze inzet en willen die verder stimuleren.

We ondersteunen en faciliteren bewoners die uit eigen initiatief een bijdrage willen leveren aan hun leefomgeving

3. Het benutten van talenten van bewoners

Iedereen kan iets bijdragen aan de samenleving. Mensen hebben soms beperkingen, maar altijd talenten en mogelijkheden. Wij blijven inzetten dat ook zij (waaronder ook uitkeringsgerechtigden) hun talent beschikbaar willen stellen.

4. Het versterken van competenties van bewoners

Wij zetten in op het versterken van competenties van bewoners zodat ze zelf de regie kunnen blijven voeren (bijvoorbeeld met training, maatjesprojecten of coaching) en het versterken van de eigen mogelijkheden om met de situatie te kunnen omgaan (door bijvoorbeeld lotgenotencontact).

5. Het verbinden van bewoners (initiatieven)

In de wijken willen we informele netwerken ondersteunen en stimuleren. Dat mensen elkaar kennen, is daarbij een voorwaarde. Dit stimuleren we door ontmoetingsplekken in de wijk te faciliteren. Hierbij betrekken we verenigingen, bewoners- en ondernemersgroepen.. We sluiten aan op de vele initiatieven die er al zijn.

Dit alles moet op termijn ertoe leiden dat er in de deelgemeente een brede gemeenschappelijke visie ontstaat waarin de zelfregie van de burger (individueel en in collectief verband) centraal komt.

Hoe gaan we dat doen

Bewoners kunnen zelf het best aangeven welke beperkingen zij ondervinden en ook wat er zou moeten gebeuren om ze hierin te ondersteunen.

Dit uitgangspunt zal de komende tijd de relatie tussen bewoners en de professionele instellingen en deelgemeente bepalen. Professionals moeten ruimte maken voor bewoners of buurt door niet meteen 'het probleem over te nemen'. Als er ondersteuning nodig is, bepalen de bewoners in eerste instantie zelf de richting van de aanpak..

Daarbij blijven we nadrukkelijk oog en zorg houden voor degenen die onze zorg het meest nodig hebben en die niet in staat zijn om zelf de regierol op te pakken. Het mag niet zo zijn dat onder het adagium van 'eigen kracht' juist de burgers die hierin het kwetsbaarst zijn in de kou komen te staan, of dat van hen het onmogelijke wordt gevraagd. Mensen die tijdelijk of blijvend of steeds minder voor zichzelf kunnen zorgen, moeten op de passende hulp kunnen blijven rekenen.

De kracht van bewoners in de deelgemeente is al feitelijk heel groot. Vele goede voorbeelden van bewonersinitiatieven in de deelgemeente laten dit zien.

In aansluiting op deze initiatieven die er al zijn en uitgaande van de eigen kracht van mensen, zullen we verdere ontmoetingen en activiteiten van bewoners blijven faciliteren en ondersteunen. Mensen die geen netwerk hebben zullen zoveel mogelijk gekoppeld worden aan mensen die zich actief willen inzetten voor en betrokken zijn bij hun buurt, wijk en medebewoners.

We blijven verder ook in het kader van Full Engagement uitkeringsgerechtigden zodanig activeren dat ze een bijdrage leveren aan de samenleving (voor zover men dat nog niet doet). In ruil voor hun uitkering mag van mensen worden verwacht dat ze ook nuttige dingen doen voor de samenleving. Dit kan onder andere door vrijwilligerswerk bij verenigingen of maatschappelijke instellingen.

De vraag hoe we dit willen gaan doen laat zich op dit moment nog niet precies beantwoorden. We willen toe naar een nieuwe werkwijze waarin niet langer aanbodgericht, maar vooral vraaggestuurd wordt gewerkt, dus samen met bewoners.

Dit zal voor een deel gerealiseerd worden door het anders inzetten van bestaande middelen (buurtgeld, reguliere subsidies). Niet alleen moeten onze opdrachten aan de instellingen aangescherpt

worden, maar ook in onze communicatie met bewoners, moeten we dit centrale principe expliciet gaan uitdragen. Eigen kracht komt pas tot zijn recht als daar ook een beroep op wordt gedaan.

De voorgestelde aanpak verschilt op tal van punten van de bestaande aanpak, al vormt hij daarmee geen radicale breuk. De aanpak stelt een groter vertrouwen in burgers, hun verbanden en organisaties in het publieke domein dan de huidige werkwijze. Dit vertrouwen kan alleen worden gegeven als alle partijen de nieuwe aanpak onderschrijven en bereid zijn zich medeverantwoordelijk te maken voor de resultaten. We zullen gezamenlijk met onze partners in de wijken dit verandertraject ingaan. Hierbij zullen we ook de in de gemeenteraad aangenomen motie "Participatief budgetteren" samen met gemeente en de stedelijke diensten verder uitwerken.

De "hoe" vraag zullen we de komende tijd samen met onze partners in de wijken beantwoorden. Hieronder een aantal instrumenten die mogelijk kunnen worden ingezet om burgerkracht in de deelgemeente te versterken:

1. **De Vrijwilligersmakelaar:** professionals werken steeds meer samen in ketens en (formele) netwerken om de integrale aanpak van problemen van burgers en in buurten te waarborgen. Dit dient verder te worden ontwikkeld, zodanig dat ook de informele netwerken een prominente plek krijgen in de aanpak en dat de samenwerking tussen de formele (professionals) en informele (bewoners) netwerken op een meer gelijkwaardige en vanzelfsprekende manier gaat gebeuren.

Dit betekent ook dat het uitvoerend activiteitenwerk van de professional verder verschuift naar de bewoners. Daarvoor is het nodig de stimulering, facilitering en ondersteuning van het vrijwilligerswerk te versterken.

We willen dat het vrijwilligerswerk in de maatschappelijke ondersteuning gaat toenemen. Mensen die (mede) lichte ondersteuning nodig hebben kunnen dan vaker een beroep doen op mogelijkheden die in de buurt of wijk voorhanden zijn. En mensen die in een isolement raken maar zelf nog niet om hulp vragen kunnen door vrijwilligers benaderd en worden geholpen bijvoorbeeld met het bezoeken van activiteiten in de buurt of de boodschappen of gewoon door visite te krijgen.

Het versterken van burgerkracht vraagt om een adequate ondersteuning van actieve bewoners; om het stimuleren, activeren en ondersteunen van het sociale netwerk en de rol van het maatschappelijk middenveld van vrijwilligers. Deze ondersteunende rol zien wij weggelegd voor de Vrijwilligersmakelaar. Deze makelaar zal gaan fungeren als aanjager voor bewonersinitiatieven in de wijken, houdt overzicht, zorgt voor afstemming tussen de vraag naar en het aanbod van activiteiten door bewoners en houdt de witte vlekken in de gaten;

Een toekomstgericht vrijwilligersbeleid moet inspelen op de eisen die de nieuwe groepen in de samenleving stellen aan vrijwilligerswerk, moet hen de ruimte geven die zij verlangen en daar nieuwe werkvormen en structuren bij mogelijk maken. Dat betekent dat het ondersteuningsaanbod meer dan voorheen gericht moet zijn op de vraag van de (nieuwe generatie) vrijwilligers en vrijwilligersorganisaties. De deelgemeente zal de komende maanden het gesprek aangaan met de Vrijwilligersmakelaar over hoe ingespeeld moet worden op de veranderingen in behoeften en mogelijkheden.

2. **Het ondersteunen van maatschappelijke activiteiten georganiseerd door bewoners(groepen);**

De eerste die aan zet is om een oplossing te vinden voor zijn eigen situatie is de burger zelf. Hij heeft het heft in handen. Niet alleen voor zichzelf maar ook voor zijn directe omgeving. We werken aan een betrokken deelgemeente, waarin de bewoners bereid zijn elkaar te ondersteunen en zich actief burger opstellen. De deelgemeente stimuleert eigen verantwoordelijkheid en burgerinitiatieven, en ondersteunt en waardeert initiatieven die mensen voor elkaar nemen. Daarnaast heeft de gemeente de taak om steunstructuren voor mantelzorgers en vrijwilligers te organiseren.

Zoals eerder opgemerkt zullen we zoveel mogelijk aansluiting zoeken bij reeds bestaande actieve bewoners (groepen) en hierop voortbouwen. Deze activiteiten en bewoners kunnen rekenen op tijdelijke ondersteuning van de deelgemeente.

3. **Het faciliteren van buurtaccommodaties voor en door bewoners:**

Een betrokken samenleving ontstaat niet vanzelf. Belangrijke voorwaarden voor een dergelijke

samenleving zijn dat mensen elkaar kennen, elkaar ontmoeten en elkaar steunen. Een buurtaccommodatie als plek voor buurtbewoners om elkaar te ontmoeten en elkaar beter te leren kennen biedt de mogelijkheid voor een betrokken samenleving. Daarnaast krijgen bewoners de gelegenheid om hier zelf met activiteiten te ontwikkelen, die aansluiten bij hun eigen wensen en behoeften. Deze accommodaties kunnen ook gevestigd zijn in bestaande ruimten en gebouwen (zorginstellingen, buurthuizen, speeltuingebouwen, of sportvereniging). De rol van de deelgemeente hierin is die van facilitator, verbinder en informatieverstrekker.

4. Bewoners stimuleren en waarderen om maatschappelijk actief te worden en te blijven

Het is uitzonderlijk als in een buurt nog helemaal niets is om op voort te bouwen. Toch zullen er altijd mensen zijn die nog bereikt moeten worden. Voor deze bewoners zal er een meer vraaggerichte benadering nodig zijn. Dit vergt meer begeleiding van de aanjager/Vrijwilligersmakelaar. Hij kan bijvoorbeeld gebruik maken van bestaande voorbeelden om te kijken of mensen deze willen oppakken. Bewoners die al actief zijn in de deelgemeente blijven we waarderen en ondersteunen zodat zij hun waardevolle inzet in de samenleving kunnen (blijven) geven.

5. Het faciliteren van buurtondernemingen

De financiële middelen zijn in de toekomst schaarser dan voorheen. Er zal daarom innovatie moeten plaatsvinden om nog te kunnen blijven investeren in die wijken in de deelgemeente die kampen met achterstanden en gestapelde problemen. De Buurtonderneming kan een innovatieve manier van werken in de wijk zijn die organisaties bijeen brengt en de bewoner voorop stelt. Een buurtonderneming is een voorziening waarin instellingen, corporaties en bewoners samenwerken in een aparte (juridische) organisatie, om interventies in het fysieke en het sociale domein uit te voeren.

Tot slot

Versterken van participatie en ontmoeting kan alleen gebeuren als het een proces is dat door burgers zelf wordt gedragen, als de behoefte en de noodzaak door hen zelf wordt onderschreven. De krimpende budgetten en daarmee de beperkte mogelijkheden van professionele inzet op de gebieden van participatie en ontmoeten, noodzaken om te komen tot een nieuwe visie op maatschappelijke participatie. We moeten meer naar het samen doen en meer voor elkaar gaan betekenen in de buurten. De nadruk komt daarbij meer dan voorheen te liggen bij de burger zelf, bij diens wensen en criteria ten aanzien van de leefbaarheid in zijn buurt, maar ook bij diens eigen inzet voor de eigen leefomgeving. Dat vereist een wezenlijk andere professionele insteek dan we de afgelopen jaren gewend zijn geweest. We willen toe naar mondige en actieve burgers in de wijken die in staat zijn te participeren en daarvoor ook de ruimte krijgen, die zelfredzaam zijn en bereid te investeren in de leefbaarheid en veiligheid.

Dit betekent dat we willen werken aan zelfstandige en zelfsturende buurten. Buurten waarin burgers actief zijn en zelf vorm geven aan de activiteiten in hun buurt die de leefbaarheid en sociale samenhang bevorderen. Maar ook buurten waarin kwetsbare burgers zich veilig en geborgen voelen doordat er voldoende sociale netwerken en steunstructuren zijn waarop zij kunnen terugvallen. Om dit te bereiken, moeten we ruimte bieden aan burgerinitiatieven. We moeten professionals stimuleren en de mogelijkheden bieden om deze processen te ondersteunen. Van hen zal worden gevraagd intensief samen te gaan werken in samenwerkingsverbanden op wijk- of deelgemeenteniveau, bijvoorbeeld in de vorm van sociale wijkteams die gericht werken aan het stimuleren en ondersteunen van burgerinitiatieven en ontwikkelen van sociale netwerken in buurten.